

**MIA MARTA
JA
MÕNUS MAA**

2024 Pärnu

**HELINA
KUUSEMÄE**

Autori esindaja: Taavi Kuusemäe

Toimetaja: Heli Hallik

Illustraator: Mia Marta Mäemurd

Kaante kujundaja ja küljendaja: Vallo Hallik

© Kõik õigused kaitstud

Teose sisu eest vastutab autor

ISBN: 978-9916-668-97-9

Trükk: MJ Konsult

Kirjastus Hea Tegu

www.fil.ee

VANA TALUMAJA

Siis, kui ema ja isa soetasid vana talukoha, mis asus linnast väga kaugel, ei osanud Mia Marta midagi erilist arvata, aga talle meeldis see avar õu ja vana palkidest maja, kus kõik toad olid omavahel ühendatud ning neist sai lõbusalt läbi joosta. Talle meeldisid ka kõik need linnud ja loomad, kes vana talu hoovis olid endale kodu leidnud. Kivivaremetes elasid sisalikud ja konnad, põõsapadrus kümne näoga linnuparv, kõrge heina sees saagisid viiult rohutirtsud. Köögi akna taga jalutasid metskitsed ja upitasid õunapuuokste noori võrseid närima ning õhtusel ajal jalutas põllutee servas, üsna maja lähedal päntajalgadega ilves, kes aeg-ajalt ärevaid pilke kõrvale ja selja taha heitis. Vana talu rehe all, kolahunniku sees elas tuhkur, kes oli eriti uudishimulik ning tegi oma kontrollkäike nagu kellavärk igal hommikul ja õhtul. Poollagunenud puukuuris pesitsesid kaks oravalast, kes ronisid kribinal-krabinal mööda maja seina üles iga kord, kui tüdruk neid sinna uudistama läks. Nemadki uudishimutsesid katuse räästa alt siis vastu, kes on see pisike plika, kes neid piilumas käib.

MIA MARTA

Varem oli Mia Marta olnud üsna tavaline linnatüdruk ja elanud koos venna, ema ja isaga linnas korteris, käinud linnas lasteaias ja toimetanud seal oma väikese linnatüdruku asiseid toimetusi. Maal oli käinud ta külas vaid vanaemal, kes oli seal alati elanud ja kus laps oli ka alati, eriti just suvel külas saanud käia. Sellepärast ei olnud maakoht ja vanad talumajad Mia Martale just väga võõrad asjad. Tegelikult olid need talle üsna tuttavad. Maal oli alati palju ruumi, palju loomi ja pakuti alati palju teistmoodi toitu, pannkooke ja päris maasikatest hõõrutud moosi, peenikestest kartuliviilakatest praetud kartulivormi ja lehmade käest küsitud piima. Sellepärast ei saanudki ta päris hästi aru, miks ema ja isa olid talu ostnud. Nemad ise ütlesid, et tahavad minna maale vaikuse ja rahu sisse elama ja Mia Martal ei olnud selle vastu midagi, sest ta ei saanud veel väga hästi aru, mida tähendab rahu ja vaikus, sest tegelikult olid kärts ja mürts ning palju mängu ja muusikat ka väga toredad.

MÕNUS MAA

Emma ohkas alati, et siin vanas majas on nii palju tööd ja isa lohutas, et pole midagi, küll me tasakesi teeme. Mia Marta meelest oli siin lõbus, sest siin oli nii palju kohti, kuhu ennast ära peita ja alati oli midagi uut avastada. Kui isa ehitas kolmekohalise kiigepuu ja ema riputas üles kolm erinevat kiike, siis tundus tüdrukule, et paremaks enam minna ei saagi. Kõige rohkem meeldis talle pununud pesakiik ja sellest sai üleüldse tema lemmikkoht.

Juba alates esimestest kordadest, kui tüdruk koos vanematega nende uue elukoha vanast, puidust väravast sisse sõitis, tundus talle, et oli sattunud hoopis uude maailma. Täiesti nimetusse, tema oma maailma ja ta pani sellele nimeks Mõnus maa ning niimoodi hakkas ta seda uut kohta, kuhu nad elama kolisid ka nimetama. Midagi toredamat kui kiikumine, paljajalu rohul jooksmine ja mullast vihmausside kaevamine polnud ta iial varem kogunud ja see polnud tema jaoks midagi muud, kui mõnus tegevus. Sellepärast oli ta ise ka nii õnnelik, et mõtles ühe hoobiga nende kodule nii laheda nime välja. Sellel vanal talukohal oli tegelikult päriselt nimi olemas, aga see oli kuidagi igav ja esiootsa ei tundunud see ka sobilik olevat, sest see ei olnud kuigivõrd salapärane või isegi natuke eriline, lihtsalt Kuuse talu, aga tema meelest oli see eriline, natuke salapärane ja väga mõnus koht.

TUSANE TOOTSI

Ühel õhtupoolikul oli kogu pere ennast juba natuke mugavamalt vanas majas sisse seadnud ja vanast kodust oli enamus asju uude kohta toodud. Päevatööd olid tehtud ning kõik said koos suure laua taga süüa ja juttu vesta. Vanemad hakkasid siis arutama inimeste üle, kes kõik kord selles vanas majas saja aasta jooksul, mil see maja olemas oli olnud, elanud olid ja keda enam alles ei olnud. Mia Marta kuulas oma teravate kikk-kõrvadega seda juttu, ise magustoiduks küpsist järades. Ta kuulas vaid ega öelnud ise mitte midagi. Isa mõtiskles kõva häälega, et ehk on möödunud aegade inimesed nähtamatutena ikka veel nende seas alles ja liiguvad ikka veel ringi nende vanas ja hämaras talus. Selle peale tõstis ema näpu suu peale ja susistas kole kõvasti, ise isale tähendusrikkalt otsa vaadates ja siis lapse poole kiigates. Mia Marta oli ennegi sellist käitumist täheldanud, kui vanemad rääkisid asjadest, mida laps kuulma ei pidanud, kuid mille nad olid hetkeks ära unustanud.

Selle susinaga sel õhtul see jutt lõppeski, kuid hommikul tuli tüdruk veidi virila ja uimasena kööki ema juurde ning kaebas, et ei saanud magada. Ema küsimuse peale, miks ta magada ei saanud, vastas tüdruk vaid segaselt, et varem siin elanud inimesed käisid tema toas ringi ja vaatasid teda, ega lasknud tal magama jääda. Tal oli hirm ja ta kartis uinuda. Koos läksid ema ja laps tütre tuppa ning vaatasid hoolega üle, kus need inimesed kõndisid, kus seisid ja täitsa uueks remonditud toas veenduti, et seal küll vööraid ei olnud. Kuid sama jutuga ja tusane, magamata tüdruk kurtis ka järgnevatel hommikutel, et möödunud aastate nähtamatud inimesed olid teda vaatamas käinud. Siis rääkis ema isaga ja õhtul otsustati koos, et tütar võiks magada nende vahel voodis, et laps saaks välja puhata. Niimoodi

ka tehti ning hommikul ärkas kahe magamata vanema vahel üles rõõmus ja iseendana käituv Mia Marta. Mõlemad vanemad olid aga väsinud, tujutud ja natuke turtsakad ka. Et aga suvi oli alles alanud, soe ja päikeseline, siis lahtus ka vanemate tusatuju ruttu. Kui aga samasuguseid unetuid öid kogunes rohkem kui nädalas päevi, otsustas ema midagi ette võtta. Magamatus oli teda üha väsinumaks kurnanud. Laps nende kahe vahel polnud ju enam mingi pisike beebi, seda enam, et Mia Marta magas juba beebina iseseisvalt oma võrevoodis ja lasi ka vanematel öösiti magada. Nüüd aga magas koolieelik vanemate vahel kaisus, kus tekkis tohutu palavus ja kõigile jäi lõpuks ruumi väheseks, sest tüdruk nende vahel vingerdas ja rabelles, tõrjudes vanemad kummalegi poole voodi servale. Ta tiris mõlemalt ka tekki ära.

Emal oli tekkinud hea mõte, mida ta nüüd ka isaga jagama läks. Nimelt arvas ta, et Mia Marta on piisavalt suur, sest läheb juba sügisel kooli, et võiks saada endale mingi looma, kelle eest ta ise hoolitseks ja vastutaks. Samal ajal oleks loom ka kaaslane tüdruku uhiuues toas. Loomaga koos ruumi jagades kaoks ehk ka see hirm ja mure nende nähtamatute külaliste pärast, kes tüdruku oma toast välja ajasid ja mis nüüd tundus, et juhtub ka vanematega, keda juba nende voodist välja puksiti.

Isa oli ema jutuga päri ning ema ja laps tegid ettevalmistusi linna minekuks ja nimekirja, mida ja keda neil sealt linnast vaja läheb. Üheskoos seati sammud loomapoodi, aga isa jäi koju maja ehitama. Pika arutlemise käigus otsustati, et valikus on ka merisiga või rott, sest koer neil juba oli, kuid see oli väga suur koer, keda tупpa ei lubatud ja kes elas õues ning valvas maja ja hoovi.

Poes armus tüdrukuke kohe meriseasse, kes oli vaid paarinädalane, kes mahtus talle pihku ja kellel oli sünnipäev vaid mõned päevad hiljem, kui tüdrukul endal.

Otsus oli tehtud ja notsu sisse pakitud. Samuti puur, erinevad toidud, sööginõud, majake, pesa ja närimispulgad. Toredalt ja abivalmis müüjatädilt saadi ohtralt vajalikku teavet ning kojusõit merisea kallistamise ja musitamise saginas võiski alata. Terve kojusõidu vältel, mis kestis tunni ja väheke peale, mõeldi ja arutleti notsu nime üle ning lõpuks sai selleks Tusane Tootsi, sest merisiga oli kogu aeg väga tusase olemisega, ruigas, torises ja näitas igal moel välja, et temale üldse ei meeldi.

Kodus ootas neid ees üllatus, sest isa oli ema telefonikõne peale ehitanud notsule tütre toa nurka suure meriseale elamiseks mõeldud ala, mis oli muust toast eraldatud puidust äärega, millele oli põhjaks pandud libe plastik ja sisse ehitatud toredad peidukohad, ronimiseks redel ning magamiseks nurgake pehme pesaga. Samuti söötmisala, toidu hoidmise kast ning saepuru ja heinaga ala. Kogu meriseale mõeldud aedik oli nii suur, et notsu kadus sinna esiotsa täitsa ära, sest ta oli ju alles nii pisike. Kõik muidugi teadsid, et tema nimi on Tusane Tootsi ja merisiga ise teadis ka, sest nii tusane ta just oligi, kuid ikka hakati teda hellitavalt hüüdma lapse poolt notsuks, ema poolt hiirekeseks ja kiisukeseks ja isa poolt lihtsalt rotiks. Sellel polnud muidugi mingit vahet, sest notsu armastas neid kõiki hoolimata hüüdnimedest, või sellest, milliseks kuninglikuks kõrguseks ta ise ennast pidas. Niimoodi ta käitus, naksates seda, kes teda sealt katsus, kust talle ei meeldinud ning visates ennast külili lösakile ja lastes ennast mõnusalt sügada ja toita, kui talle sobilik oli.

Mis aga kõige tähtsam, lapsel olid öised murehood kadunud ja külalised ei külastanud teda enam, sest tal oli nüüd oma toas kaaslane, kes murepilved minema puhus. Ka vanemad said jälle oma voodis rahulikult une täis magada ega tõusnud hommikul unest rullis silmade ja tusase tujuga, vaid puhanute ja rõõmsatena.

ROOSI, PÄRLIKE, LAURA, SIIDI, NELI VALGET KANA JA KUKK, KELLE NIMI ON TUTURUTT

Isa arvas, et mis seal maal ikka elada, kui isegi loomi ega linde pole. Niisiis otsustas ta ehitada maja kõrvale kanala ja võtta kanad. Muidugi oli tal vaja ka ema ja Mia Marta abi, sest üksi on kole igav kõike teha ja toime tulla. Nii hakkaski isa katuse ehitusest üle jäänud materjalist ehitama kanadele uut kodu. Kanala sai tõesti uhke, maja akende vahetusel üle jäänud vana puitraamist akna ja küüni alt leitud uksega. Kanu muretses isa ühe tuttava taluniku käest ja neid käis kogu pere autoga toomas. Kui nad koju jõudsid, siis läks ema kohe tuppa toimetama ja isa kanu kanalasse viima, Mia Marta läks koos emaga tuppa, et aidata tal teha süüa. Parasjagu siis, kui ta hakkis salati jaoks kurke ja tomateid, tuli tuppa ka isa, kes tõi emale üllatuseks muna, mille oli tee peal kasti munenud üks tore kana. Isa ulatas ilusa puhta muna emale ja ema võttis selle vastu, aga hakkas siis ühtäkki kisama, sest muna, mille isa talle ulatas, oli just munetud ja alles soe. Ema ei olnud üldse mitte kunagi varem olnud maainimene, vaid samasugune linnatüdruk nagu Mia Marta ise ja nii ehmatas ta sooja muna käes hoides koledal kombel. Ema oli mune ostnud alati poest, kus nad olid karbis, puhtad ja ühesuurused. Külmad olid nad seal karbis alati, kõigil oli peal tempel. Isa võttis ema käest siis ruttu selle sooja muna tagasi ja naeris suure häälega ema narruse üle karta sooja muna, sest isa oli pesuehtne maapoiss, kes oli ainult korraks linna elama sattunud, et sealt ema leida, temaga abielluda ja siis Mia Martale ja tema vennale isaks hakata. Muidu tahtis isa ikka maal elada ja sellepärast nad emaga talu ostsidki. Nüüd pidi

ema õppima asju maaelust, mida isa ammu juba teadis, isegi kõike soojadest munadest, peale löödud templitest ja paljust muust.

Mia Marta ei teadnud ka, aga tema oli alles laps, ega pidanudki kõike teadma, kuid üllatus, et muna on munedes soe, oli tore õppetund neile mõlemale. Mõnda aega kartis ema neid sooje mune ja ostis mune poest karbiga ning lasi tütrele munetud munasid pesadest kokku korjata ja jahedasse sahvrisse hoiule panna, siis aga ühel hetkel võttis ema südame rindu ja hakkas sööma oma kanade munasid, mis olid maitset kordades paremad ja tervislikumad ning nüüd ei ole ema nõus sööma enam ühtegi poest ostetud, karpi pakitud ja templiga üle löödud muna.

Mia Marta armastas kõiki kanu, ta käis koos emaga ja üksi neid päevas mitmeid kordi vaatamas ja toitmas ning pani kõigile ka nimed. Pärlikeseks hakkas ta kutsuma kana, kelle sulgedes oli kõige rohkem erinevaid värve, Lauraks pruuni paksu kana, Roosiks halliträpsulist kollaste jalgadega kana, Siidiks musta, karvaste jalgadega siidikana ja kõik valged kanad olid Valged Kanad. Ema pani kukele nimeks Tutturutt, sest ta tegi imelikke tuterdavaid häáli ja kires nagu oleks kohvi kurku tõmmanud ja kõhiks nüüd seda püüdlilikult välja. Hiljem, kui isa tõi veel kanu juurde ja neil oli raske värvi järgi vahet teha, siis olidki kõik sama värvi kanad sama nimega ja asjaajamine kergem.

MISTER MUSI JA METSHOBUNE KUU

Kohe alguses kui Mia Marta koos perega maale kolis, ütles tema ema isale, et mis mõtet on maal elada, kui me ei pea siin loomi. Loomade all mõtles ema hobuseid, sest nii ema kui Mia Marta olid kohe sünnist saati lootusetult sissevõetud hobustest.

Mia Marta ema oli terve elu tegelenud hobustega, nendega ratsutanud ja võistelnud ja kui Mia Marta sündis, siis niipea kui ta rääkida oskas, küsis ta endale hobust, aga kuna nende pere elas linnas korteris, siis polnud neil hobuseid kuhugi panna. Nüüd aga, kui nende koduks sai suur ja avar talu koos hoovi ja talliga, arvas tüdruk, et on õige aeg taas hobuste teema üles võtta. Seda enam, et ema ise oli selle jutuga alustanud. Ta sekkus vanemate jutuajamisse üsna tähtsal toonil ning tuletas emale meelde lubadust, mille ta oli kord heldimushoos tütrele andnud, et kui kord maale kolime, siis võtame ka hobused.

Mia Marta ei mäletanud täpselt, kui kaua oli mööda läinud sellest ajast kui see jutuajamine toimus, kuid ühel hetkel tulid vanemad poest suure hunniku koplil postide, karjuselindi ja muude vidinatega. Isa kaevab suure hoolega auke, ema pani poste maha ja koos keriti postide vahele kollasekirjusid lindirulle. Kui Mia Marta läks isa käest küsima, mille jaoks kogu see asjaajamine, siis isa ainult naeratas ja vaatas kavalalt ema poole, ema aga askeldas midagi talli lähedal, ega teinud nende jutu peale teist nägugi. Alles õhtul, kui tüdruk oli juba unustanud kogu selle sagimise ja asjatamise koplis ja tallis, tuli tasase rataste sahina saatel nende hoovile üks auto, millel oli taga järelkäru ja kust seest kostus väga tuttavat nohistamist. Mia Marta tundis kohe ära, et seal hobutreileri kinnises kastis on hobused,